

О.О. ШАТРАВКА, асистент, НАУ ім. М.Є.Жуковського „ХАІ”, Харків

ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ У РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті детально розглянуто діяльність Пенсійного Фонду України в період переходу до трирівневої системи пенсійного забезпечення. Проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності Пенсійного фонду України (на прикладі Сумського відділення). Знайдено шляхи та дієві механізми для подальшого прискорення процесу реформування пенсійної системи.

Ключові слова: Пенсійна реформа, Пенсійний фонд України, бюджет, доходи, видатки, державна політика.

В статье детально рассмотрена деятельность Пенсионного Фонда Украины в период перехода к трехуровневой системе пенсионного обеспечения. Проанализированы финансово-экономические показатели деятельности Пенсионного фонда Украины (на примере Сумского отделения). Найдены пути и действенные механизмы для последующего ускорения процесса реформирования пенсионной системы.

Ключевые слова: Пенсионная реформа, Пенсионный фонд Украины, бюджет, доходы, расходы, государственная политика.

The article consider in detail the activity of Pension fund of Ukraine in the period of passing to the three-level system of the pension providing. Financial and economical indicators of Pension fund of Ukraine were analyzed (on the example of the Sumskoj region). Ways and effective mechanisms were found for the subsequent acceleration the reformation process of the pension system.

Keywords: Pension reform, pension fund of Ukraine, budget, profits, charges, public policy.

Постановка проблеми. Одним з головних стратегічних завдань України, є підвищення якості життя, здійснення активної соціальної політики, насамперед, шляхом зростання доходів населення, в тому числі осіб пенсійного віку, підвищення його купівельної спроможності та задоволення життєвих потреб. Пенсійне забезпечення має дуже велике значення для добробуту громадян похилого віку. Воно є невід'ємною частиною соціальної політики держави і відіграє суттєву роль у недопущенні зниження рівня життя населення.

Необхідність реформування пенсійного забезпечення викликано низкою об'єктивних факторів: економічних, демографічних, соціально-політичних. Сьогодні ця проблема особливо актуальна в багатьох країнах світу, незалежно від рівня економічного розвитку, що обумовлено старінням населення, зміною його вікової структури, ускладненням економічної ситуації.

Саме трирівнева пенсійна система дозволяє раціонально поєднати демократичні засади, забезпечити дотримання соціальної справедливості в

державі та гарантувати необхідний рівень матеріального забезпечення в старості для кожної людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Про необхідність радикальних змін у пенсійній системі України, основних напрямках та принципах її реформування, роль держави і Уряду в реформуванні пенсійної системи пишуть як науковці: В. Яценко, М. Миних, Б. Надточій, Г. Назарова, С. Гончарова, Л. Ткаченко [9], В. Зеленко [6], М. Ріппа [8] так і практики державного управління: Б. Зайчук [4], О. Зарудний [5]; В. Литвіненко, Л. Ліхоліт, Т. Куваєва, Т. Придня, А. Боніславський [3], Ю. Люблін, Г. Гендрікс, І. Нейков [7]. Але динаміка процесу реформування ставить перед нами нові проблеми, які потребують досконалого вивчення та пошуку шляхів для їх розв'язання.

Формулювання мети статті. Дослідження та систематизація основних завдань і функцій Пенсійного Фонду України. Детальне вивчення головних напрямків діяльності фонду з реалізації пенсійної реформи. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності Пенсійного фонду України (на прикладі Сумського відділення).

Результати дослідження. Сьогодні ефективність функціонування пенсійної системи та її реформування стають важливою умовою суспільного розвитку і соціальних перетворень. Діюча система державного пенсійного забезпечення в Україні не відповідає вимогам сьогодення. На етапі проведення пенсійної реформи виникає багато проблем, таких як: недостатній розмір пенсій багатьох категорій пенсіонерів; низька частка заробітної плати у валовому внутрішньому продукті; недосконалість законодавчої бази; невідповідність системи управління пенсійними ресурсами принципам соціального партнерства.

Поява структури, яка поставила за мету своєї роботи покращення добробуту людей похилого віку шляхом їхнього пенсійного забезпечення, була покликана життям. Таке завдання було покладено на Пенсійний фонд України.

Сьогодні Пенсійний фонд України – найбільш розгалужена фахова структура, яка здійснює багатогранну діяльність щодо пенсійного забезпечення громадян України, найпотужніша інституція в державі, яка акумулює і розподіляє значні за обсягом кошти (рис. 1), структура з могутнім кадровим потенціалом, яка розвивається і вдосконалюється.

Головними напрямками фонду з реалізації пенсійної реформи є насамперед: взяття на облік платників страхових внесків; збір, акумулювання та розподіл коштів, призначених на пенсійне забезпечення; забезпечення повного і своєчасного фінансування пенсійних витрат; персоніфікований облік пенсійних справ громадян за допомогою сучасних інформаційних технологій; організація, призначення та виплата пенсій; створення організаційно-технічної бази функціонування накопичувального фонду другого рівня пенсійної системи; інформаційно-роз'яснювальна робота з питань пенсійного забезпечення.

Рис. 1. – Структура надходжень та розподілу коштів Пенсійного фонду України

Основні завдання Пенсійного фонду України представлені на рис. 2.

Мобілізація коштів до бюджету Фонду – складний та відповідальний напрям діяльності органів Пенсійного фонду України.

Бюджет Фонду – головний план формування та використання фінансових ресурсів, інструмент виконання основних завдань, які визначені органам Пенсійного фонду України.

На сьогоднішньому етапі бюджет Фонду формується за рахунок: страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; коштів Державного бюджету та цільових фондів, що перераховуються до Пенсійного фонду у випадках, передбачених діючим законодавством; сум від фінансових санкцій, застосованих відповідно до чинного законодавства до юридичних та фізичних осіб за порушення встановленого порядку відрахування, обчислення і сплати страхових внесків та використання коштів Пенсійного фонду, а також сум адміністративних стягнень, накладених відповідно до статті 165-1 Адміністративного кодексу на посадових осіб та громадян за ці порушення; благодійних внесків юридичних та фізичних осіб; добровільних внесків; інших надходжень відповідно до законодавства.

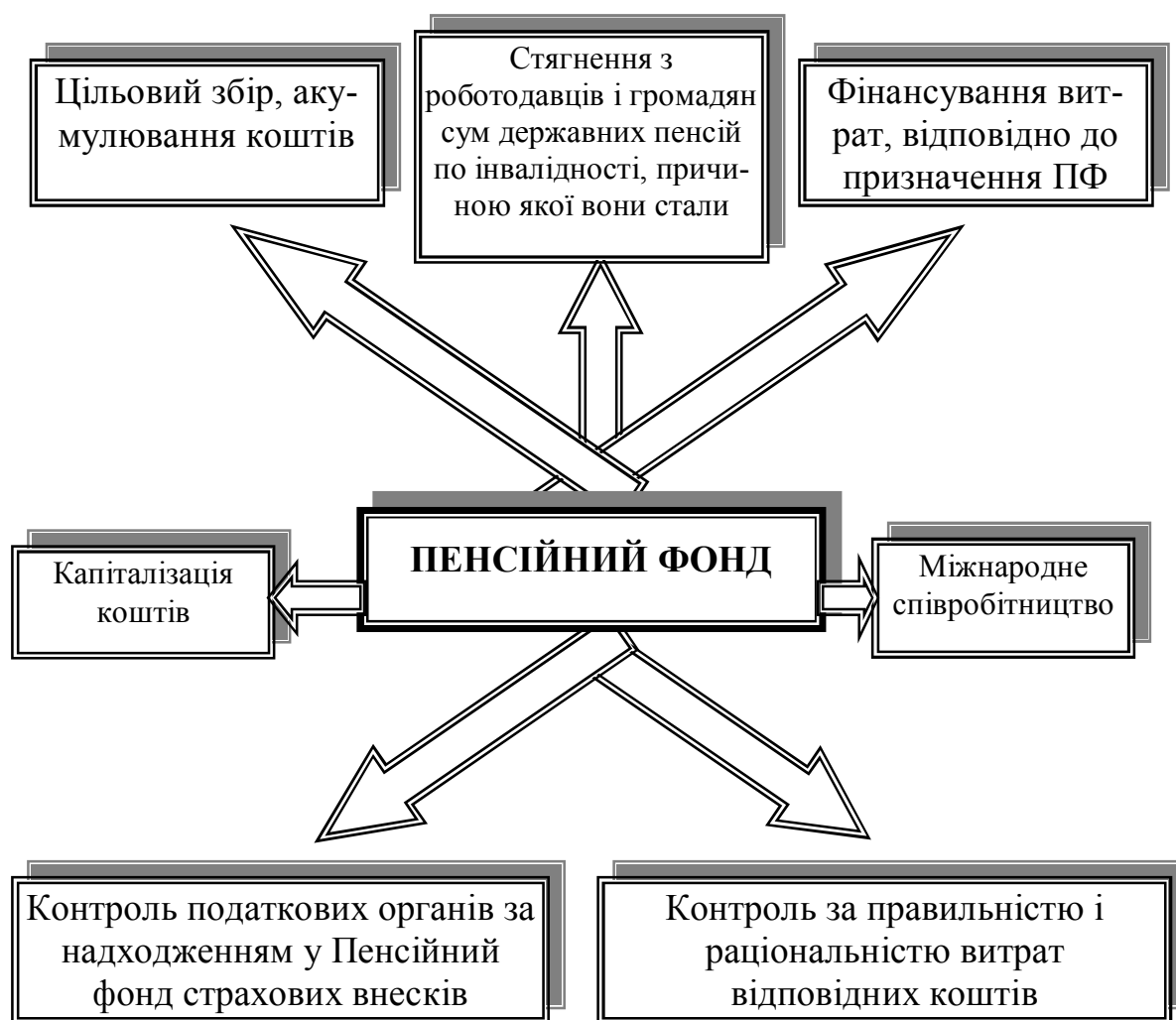

Рис. 2 – Завдання та функції Пенсійного фонду України

Кошти Пенсійного фонду використовуються на пенсійні виплати, фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду, оплату послуг з виплати та доставки пенсій [1].

Збалансованість доходної та видаткової частин бюджету Фонду, тобто відповідність витрат обсягам надходжень, є обов'язковою умовою стійкості всієї бюджетної системи.

Розглянемо та проаналізуємо виконання бюджету головного управління Пенсійного фонду України в Сумській області за 2010 рік [11].

До бюджету Пенсійного фонду області з усіх джерел фінансування за 2010 рік надійшло 4737,24 млн. грн. При плані доходної частини бюджету 4240,25 млн. грн. виконання склало 4031,67 млн. грн., або 95,08%.

За 2010 рік надходження власних доходів становлять 92,93% доведеного плану, або 2382241,49 тис. грн., що на 365411,65 тис. грн. більше відповідного показника 2009 року. Питома вага власних доходів складає 50,29% загальної суми надходжень.

Запланований показник надходження внесків від підприємств, установ, організацій та громадян у цілому по області виконано на 91,2%. Надходження внесків за звітний період в порівнянні з минулим роком, зросло на 17,1%, або на 294803,12 тис. грн.

Виконання планового показника по надходженню коштів від платників, які працюють у галузі сільського господарства за звітний період забезпечено на 99,7% і становить 113977,06 тис. грн., що на 30456,80 тис. грн. більше, ніж за минулий рік.

План за іншими надходженнями за 2010 рік виконано на 105,4%. В порівнянні з минулим періодом інші надходження збільшились на 2824,29 тис. грн. і складають 40795,91 тис. грн.

За звітний період до бюджету області надійшло обов'язкових внесків військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб 139519,47 тис. грн., що на 20,8% більше планового показника.

Загальна сума видатків зведеного бюджету головного управління 2010 рік склала 4738740,85 тис. грн., або 101,3 % до плану.

Проводиться певна робота по залученню пенсіонерів до отримання пенсій через особові рахунки в установах банків (рис. 3).

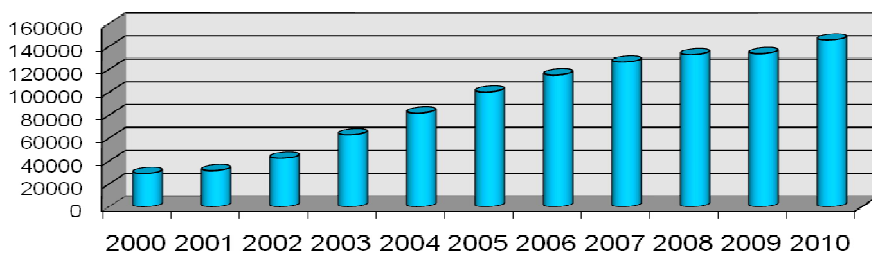

Рис.3. – Динаміка росту кількості пенсіонерів, одержуючих пенсію в банківських установах

За 2010 рік 145,7 тис. чол. отримали пенсії у банківських установах на суму 1819743,1 тис. грн. рис. 4. Таким чином, сума економії коштів по оплаті послуг за доставку склала 19440,4 тис. грн., або у 1,3 рази більше відповідного показника минулого року.

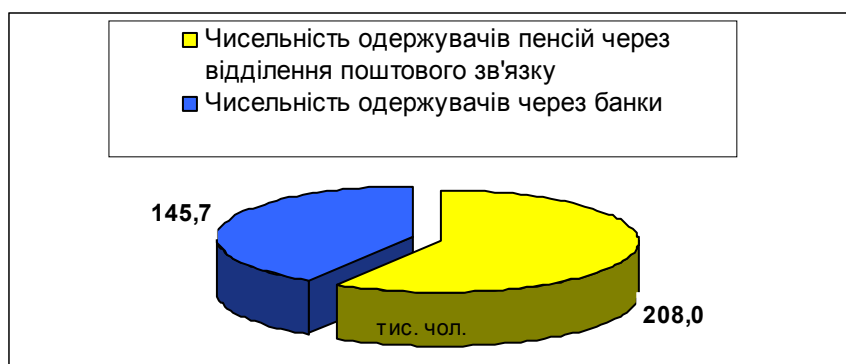

Рис. 4. – Структура одержувачів пенсій за способами виплати станом на 01 січня 2011 року

Рівень забезпеченості власними коштами видатків за рахунок власних надходжень за 2010 рік становив 60,7% (рис. 5). Порівняно з відповідним періодом минулого року він зменшився на 0,4% [11].

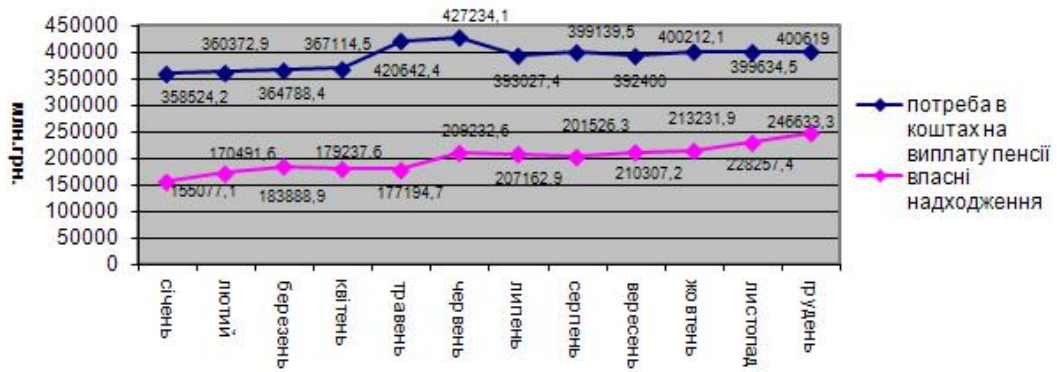

Рис. 5. – Динаміка зростання потреби в коштах на виплату пенсії та надходження власних доходів за 2010 рік

Найвищий рівень забезпеченості власними коштами відмічено в Ковпаківському районі м. Суми (139,3%), м. Охтирка (96,2%), та Зарічному районі м. Суми (92,4%).

Найменший рівень забезпеченості власними коштами у Глухівському (15,0%), Шосткинському (22,0%), Великописарівському (24,4%) та Недригайлівському (26,1) районах (рис. 6).

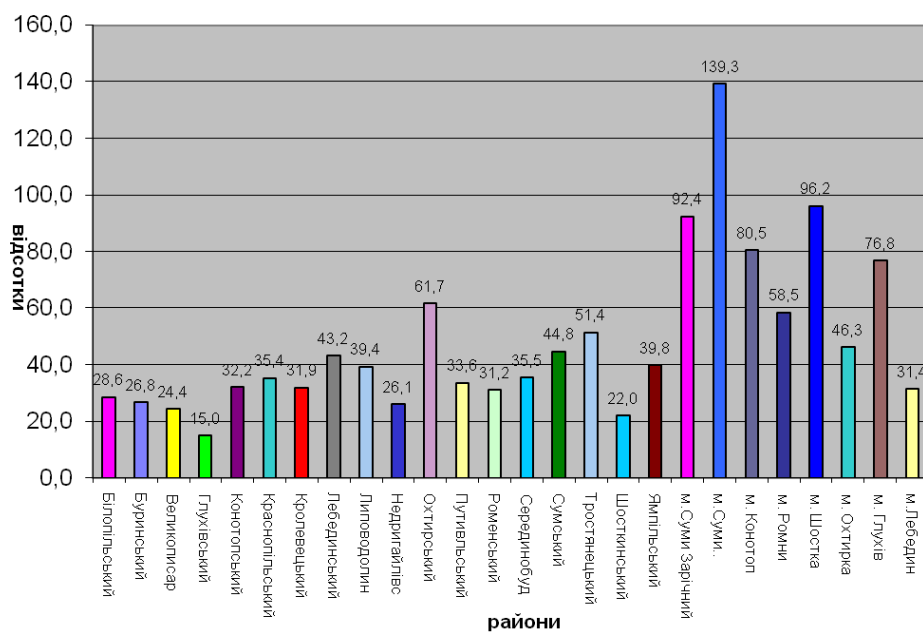

Рис. 6. – Забезпеченість потреби на виплату пенсій власними коштами по районах Сумської області за 2010 рік

Середньомісячна заробітна плата за 2010 рік в цілому по області склала 1788,3 грн., то в сільському господарстві – лише 996,9 грн., або 56% від

середньої. При цьому пенсійна виплата на селі в середньому становить 984 гривні.

В Сумській області сплачують внески 79746 осіб (87,5% від загальної кількості).

У той же час актуальним на сьогодні є питання погашення заборгованості зі сплати страхових внесків до Пенсійного фонду.

Найбільш значний приріст заборгованості до Пенсійного фонду мав місце по підприємствах: комунальної форми власності; недержавної форми власності; державних.

З метою погашення заборгованості платників перед Пенсійним фондом головним управлінням ПФУ в Сумській області в тісній взаємодії з виконавчою і законодавчою владою області здійснюються організаційні заходи.

В результаті низки організаційних та примусових заходів борги економічно активних підприємств зменшились за 2010 рік на 1,0 млн. грн. та склали 56,5 млн. грн.

Висновки. Підводячи підсумки реалізації пенсійної реформи, сьогодні, як ніколи, потрібен комплекс рішучих, послідовних кроків, які можуть створити в Україні перспективну систему пенсійного страхування. Один з головних шляхів подальшого реформування пенсійної системи – це забезпечення соціальної справедливості у солідарній пенсійній системі. Для цього необхідно: запровадити дієвий механізм підвищення призначених пенсій шляхом удосконалення порядку перерахунку пенсії та її індексації; удосконалити порядок та формулу обрахунку розмірів пенсій; запровадити гарантований мінімальний розмір пенсійної виплати та диференційовані розміри мінімальної пенсійної виплати залежно від виду пенсії; запровадити для всіх громадян єдині правила пенсійного забезпечення за рахунок страхових коштів. Необхідно напрацювати та законодавчо оформити механізми, які б підвищили зацікавленість роботодавця і самого працівника в фінансуванні пенсійного капіталу. Стабільність пенсійної системи, зростання розмірів пенсій можливі лише за умов стабільності в країні, що забезпечує високі темпи приросту економіки.

Список літератури: 1. Закон України „Про загальнообов'язкове державне страхування”. // Вісник Пенсійного фонду України.-2003. – №8.- СІ 1-13. 2. Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення” № 1057-IV від 09.07.2003 р. // www.rada.gov.ua 3. *Боніславський А.* Персоніфікація: технічна готовність // Вісник Пенсійного фонду України. - 2003. - № 12 (18) -с.21-23. 4. *Зайчук Б.О.* Необхідність проведення радикальної пенсійної реформи назріла // Вісник Пенсійного Фонду

України.-2002 – №2.-с.35-38. **5.** Зарудний О. Пенсійна реформа – історичний погляд в майбутнє // Вісник Пенсійного Фонду України.-2002. -№2.-с.6-9. **6.** Зеленко В.А. Сучасні пенсійні системи країн пострадянського простору і досвід України // Актуальні проблеми економіки.-2008. – № 8 (86). – с. 159-166. **7.** Люблін Ю., Гендрікс Г., Нейков І. Пенсійна реформа в Україні: коментарі іноземних фахівців // Страхова справа.-2008. – №3(31). -с.41-46. **8.** Рінна М. Порівняльна характеристика світових систем пенсійного забезпечення й страхування // Світ фінансів.-2007. – № 1(10). – с.35 – 45. **9.** Ткаченко Л. Реформа пенсионной системы: прогнозные расчеты на основе актуарной пенсионной модели // Менеджер по персоналу.-2008. -№7. -с.18-23. **10.** Чугунов І. Я., Суріна О. В. Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні // Наукові праці НДФІ.-2008. – № 4 (45). -с.3-9. **11.** www.pension.kiev.ua

Надійшла до редколегії 18.10.2011